

Divadelní představení Těšínského divadla "**Těšínské niebo - Cieszyńskie nebe**" už bylo během roku, který uplynul od premiéry, popsáno v nejrůznějších periodikách celkem podrobně. Vynechám tedy detailní analýzu a zaměřím se spíš na konkrétní prvky, které mě obzvlášť zaujaly. Zejména publicita zřejmě způsobila, že závěrečné představení pražského divadelně-hudebního festivalu Vyšehraní bylo dlouho dopředu vyprodané. Naštěstí se dostalo i na zájemce, kteří přišli na poslední chvíli a do poměrně malého areálu letní scény na Vyšehradě jsme se všichni vešli.

Asi je zbytečné připomínat, že "Těšínské niebo" vzniklo spojením české a polské scény Těšínského divadla. Představení nemá žádný souvislý děj, je to spíše převedení drobných událostí a legend z historie města (respektive celého Těšínska) do divadelní podoby. Dozvíme se tak vše podstatné, co se zde od vzniku města až dodnes událo. Součástí a zároveň propojením jednotlivých příběhů jsou písně **Jaromíra Nohavicy**. Na celém projektu kromě Nohavicy a herců Těšínského divadla dále spolupracovala básnířka

Renata Putzlacher

, hudebník

Tomáš Kočko

a režisér

Radovan Lipus

.

Nohavicovy písně ovšem nejsou jediným spojujícím elementem. Hned na začátku nás zaujme scénické ztvárnění města Těšína. To představují herci, kteří mají na hlavách makety všech důležitých budov (Piastovská věž, kavárna Avion, hotel Piast,

Foto z představení Těšínské niebo - Cieszyńskie nebe

foto: Klára Pergelová ©

radnice, atd.) a v průběhu večera se pokaždé objeví na scéně ta "budova", o které je právě řeč. Jednou z důležitých reálií v historii Těšína je také řeka Olza/Olše, kterou představuje herečka s modrým šálem na krku. Ale asi nejvýznamnějším prvkem je maketa tramvaje, která několikrát přijede a zase odjede ze scény. Těšínská tramvaj je vlastně symbolem sjednocení Čechů a Poláků. Dříve jezdila po mostě přes řeku z jedné strany města na druhou, ale po rozdělení Těšína na českou a polskou část byla zrušena. Dále se objevují nejrůznější reálné i mytické

postavy a události. Vážné momenty (holocaust) se střídají s vtipnými historkami, například ta o černochovi, který se zjeví v kavárně Avion a stane se miláčkem místních dam. Dalším symbolem určité historické etapy města je dav v šusťákových soupravách, který se vrací z trhu z polské strany. Ačkoli je tato scéna pochopitelně divácky velmi vděčná, přece jen v mírně nostalgickém představení působí poněkud rozpačitě. Ironický pohled se naplno projevuje hlavně v narážkách na nevraživost jednotlivých národů, které žijí nebo žily na území Těšínska. Jak jsou stereotypy a národnostní nesnášenlivost směšné si plně uvědomíme na polopatických příkladech jazykových "rozdílů" (rathaus - ratusz - radnice). Jazyková složka je podstatná pro celé představení. Každá postava mluví "svým" jazykem - polsky nebo česky, dialektem ("řeka Olza"), místy zazní i věty v němčině a jidiš. Vzhledem k tomu, že velké procento textu je v polštině, měla jsem trochu obavy, jak to bude se srozumitelností mimo region. Protože se polštině věnuji profesionálně, těžko můžu posoudit, jak textu rozuměl třeba právě pražský divák. Ale z reakcí publika bylo patrné, že překvapivě zvládá bez větších problémů i poměrně obtížné slovní hříčky.

Ještě pár slov ke ztvárnění písniček. Tomáš Kočko se svého úkolu zhostil profesionálně a se ctí. Díky jeho aranžím a samozřejmě především díky interpretaci se i v notoricky známých písních objevují nové významy textů nebo se původní významy zvýrazňují. Kočko používá nejrůznější hudební nástroje - hodně harmoniky, cimbál, ale třeba i klarinet místo hoboje (*Těšínská*).

Důležitá je i scénická podoba písní a nenápadné černobílé kostýmy herců, které celkovou atmosféru skvěle doplňují. Velmi působivá je třeba podoba písně

Danse macabre

("

šest milionů srdcí vyletělo komínem

") jako dialog Žida a Židovky. Objevuje se tramvaj, která tentokrát symbolizuje transport, do kterého nastupují Židé. Na konci písně se vrací na scénu, ale místo lidí v ní visí jen kabáty?

Novou podobu dostal i

Mikymauz

jako dialog postarších manželů, kteří si vyčítají všechno možné i nemožné. Trochu mě zklamalo

Muzeum

jako rozpačitý pokus o rap(!) a lehce zmatený

Maškarní ples

.

Nejvíc mě ale pochopitelně zajímalo, jak budou vypadat překlady do polštiny. Polské verze Nohavicových písní vznikaly již dávno před realizací představení. Jejich autorkou je scénáristka Těšínského nieba, polská spisovatelka a překladatelka Renata Putzlacher. Ačkoli jsem byla přesvědčena o tom, že překlad se nikdy nemůže vyrovnat originálu, teď už si tak jistá nejsem. Můžete se sami přesvědčit (ukázky pod článkem), že například *Maškarní ples* zní v polštině mnohem tajemněji a poetičtěji. Stejně tak

Bláznivá Markéta

, ačkoli je to téměř doslovný překlad. Ten je paradoxně v tomto případě mnohem obtížnější než překlad volný, protože polština má přízvuk na předposlední slabice, a ne na první jako čeština. Verše se tak musejí tvořit úplně jiným způsobem, aby bylo možné je spojit s původní melodií. To ale zvládla Renata Putzlacher bravurně, což dokazují i skvělé doslovné překlady Mikymauze nebo Sarajeva.

Herci zpívají živě na hudební základy, a to velmi přesvědčivě a intonačně téměř bezchybně - překvapila mě zejména Bláznivá Markéta, která mě nikdy předtím tak neoslovila. U některých písní je ale přesvědčivost až moc patetická, téměř hraničí s přehráváním (*Pane prezydente*). Po skončení představení a bouřlivém aplausu s následnými dvěma přídávky se diváci rozcházejí a ze záznamu zní píseň

Nebe je tu

v podání Jarka Nohavici.

Pokud jsem jmenovala nějaké "nedostatky", pak to jsou skutečně jen detaily, které nic nemění na tom, že celek působí velmi příjemným dojmem. Autoři prokázali velkou odvahu, když se dobrovolně vystavili předpokládané kritice Nohavicových příznivců, kteří neradi přijímají jakékoli jiné interpretace těchto písní. Zcela překvapivě má ale představení největší úspěch zejména u Nohavicovy posluchačské základny. Ačkoli nesdílím nekritické davové nadšení a raději než záznam z představení si asi v budoucnu poslechnu originály, přesto můžu Tešínské niebo vřele doporučit. A to zejména všem těm, kteří si bohužel ještě stále pod slovem Polák představují veksláka, trhovce nebo dělníka?

*A Margot uroczą
tancerka śmierci
ma chryzantemy w warkoczach
i tyłkiem kręci
przed nami maskowy bal
tyle są
tysiąc par
masek czar
wielki bal*

*Dwa pety blues
rumowy song*

Tešínské niebo pod vyšehradským nebem

Napsal uživatel Klára
Středa, 24 Srpen 2005 04:00

*czy ktoś o bilet prosi
smród piwa z ust
dworcowy gong
to aria dla Małgosi
dla pomyłonej Gosi*

*Jeszcze płonie ogień i szumi drzewo
a przed nami noc i sen
za najbliższym wzgórzem jest Sarajewo
tam jutro miła pobierzemy się*

*A krásná Margita
tanečnice smrti
má svetr vzoru pepita
a zadkem vrtí
začíná maškarní ples
kams to vlez?*

*Vajglové blues
rumový song
jízdenková symfonieta
pach piva z úst
a oči plonk
to zpívá Markéta
bláznivá Markéta*

*Ještě hoří oheň a praská dřevo,
ale už je čas jít spát,
támhle za kopcem je Sarajevo,
tam budeme se zítra ráno brát*